

Velata

Lucia Čarnecká

Kurátorka: Lucia Kotvanová

Architektúra výstavy: Anna Mihoková

Zvuková skladba: Lenka Novosedlíková

Lucia Čarnecká sa vo svojej výtvarnej tvorbe už dlhodobo venuje soche ako médiu, jej novým formám a presahom od materiálnej podoby k virtuálnej. V konštantnom výskume sa zameriava na posun od klasického hmatateľného média k digitálnemu a jej hlavným zobrazovacím prvkom sa stal hologram. Svoju tvorbu zbavuje fyzického materiálu a robí ho istým spôsobom neuchopiteľným. Celú podstatu klasického sochárstva, modelovania a práce s materiálom konfrontuje s absolútne nehmotnou formou a technikou, ktorá si vyžaduje úplne iné schopnosti, ako sa od klasického sochára očakávajú. Médium sochy prispôsobuje súčasnému svetu, inovuje jej podstatu, no pritom práve to „klasické“ modelovanie a figuratívnosť sú v jej dielach stále prítomné.

Vo svojej doterajšej tvorbe sa sústredila na vzťah sochára a jeho objektu. Pracovala s identitou sochy, fabulovala ju a dotvárala. Snažila sa identifikovať tvorivý proces. Posun v jej tvorbe nastal počas rezidencie v Schaubmarovom mlyne, kde sa intenzívnejšie stotožnila s autorskou rolou sochárky a začala technológiou 4D skenu zaznamenávať gesto sochárskych rúk pri modelovaní. Ruky – symbol sochárskej zručnosti – necháva predvádzať akt modelovania osamotené, bez prítomnosti postavy autora či modelovaného objektu.

Námet, ktorý v jej tvorbe dominuje, je jedna z najzákladnejších a najklasickjších foriem sochárstva – busta. Nemá len fyzickú symboliku v histórii umenia, ale predstavuje aj metaforu konkrétnej osobnosti, existencie a samotnej ľudskej mysle. Vo svojej najaktuálnejšej tvorbe sa námetovo zameriava na konkrétny fenomén nazývaný figúra Velata. Zahalenie ľudskej (ženskej) tváre a hlavy je motívom známym vo výtvarnom umení už od staroveku a v dejinách umenia zohrávalo dôležitú úlohu v niektorých kultúrach a spája sa s rôznymi symbolickými interpretáciami.

Autorka sa na základe toho zahráva so vzťahom pojmov zahalenia a odhalenia, viditeľného a neviditeľného a rovnako reflektuje rolu ženy v spoločnosti. Závoj sa stáva nositeľom významu, predstavuje vrstvenie. Zahaľovanie môže symbolizovať cudnosť, skrývanie nedokonalosti, ochranu pred zraneniami, ale zároveň aj istú formu odhalenia.

Možné gestá zahalené pod drapériou autorka konkretizuje a formuje v dominantnom diele výstavy, kde sa sama stáva „figúrou velatou“ v digitálnej performance (vo forme 4D skenu). Nadväzuje na svoju predošlú tvorbu, kde pracuje aj s identitou ženy cez vlastnú skúsenosť. Dáva nový význam anonymnej žene – čiastočne čitateľnej, nemennej a typizovanej, jednej z mnohých si podobných.

Konkretizuje ju, poľudšťuje a odhaľuje jej esenciu, dáva jej tvár a vďaka nej ožíva. Tvorí z nej ikonu, ktorú ešte špecificky inštaluje do výšky, čím ju „chrámovo“ zbožšťuje. Naratív oživenia tejto kamennej Velaty dopĺňa zvukom s vnútorným monológom. Ženské prídavné mená, slovníkovo vymenovávané za sebou, dotvárajú osobnosť ženy pod drapériou, pomenúvajú ju a dávajú význam jej zahaleniu. Táto site-specific inštalácia má až oltárny charakter, dojmovo oslavujúci individualitu ženy pod drapériou, čo je znásobené aj v kontexte židovskej synagógy. Keďže vstup do výstavy je práve z druhého poschodia určeného ženám, ktoré boli separované od mužov a zároveň sa na nich pozerali „zvrchu“ poschodia. Postavenie ženy, jej „zahaľovanie“ a tradície s tým spájané v židovskom náboženstve dávajú dielu nový význam a špecifické konotácie.

Žena ako v minulosti, tak aj v súčasnosti zastáva mnoho rolí, ktoré sú kategorizované nielen náboženstvom, ale aj s osobným a profesijným životom. Aj napriek emancipácii naprieč históriou je jej postavenie v spoločnosti škatulkované do mnohých rovín. Je zahaľovaná stereotypmi a predstavami iných o tom, aká by žena všeobecne mala byť. Ale pod každým závojom sa skrýva človek.

Podobne ako v predchádzajúcej tvorbe Lucie Čarneckej, môžeme vycítiť prvky divadla, s ktorými pracuje, čo sa odzrkadľuje aj v spoluprákach na jednotlivých zložkách diela. Vychádza zo svojich profesijných skúseností s tvorbou divadelných inscenácií a z princípov autorského divadla, kde je gesto dominantným nositeľom idey, čo implementuje do svojej výtvarnej tvorby. Gesto – výraz – samotná performance vznikla ako prvá zložka diela. Ide o jednorazový prvý pokus – verziu, pre ktorú spätne vznikol vnútorný hlas, text a hudobný naratív. Najkomplexnejším charakteristickým prvkom tejto výstavy, ktorý spája všetky jej časti, je pojem záhyb a ikonický motív výtvarného umenia – drapéria v rôznych podobách, ktoré prepájajú a vrstvia architektúru výstavy s časťami diel. Drapériu ďalej znásobuje jej samotným zobrazovaním v podobe digitálnej performance či v podobe 3D objektov z priesvitného filamentu. Ich paradoxom je, že v objektoch znázorňujúcich zahalenú hlavu aj tak neodhaľujú osobu pod ňou – samotné zahalenie sa stáva podstatou. Pohrávanie sa s drapériou vrcholí v jej modelovaní. V podstate stále modeluje – fyzicky rukami, v nehmotnej podobe tvorí drapériu pohybom. Rozpohýbava statickú sochu. A jej pokrivenie znásobuje premietaním na drapériu plnú záhybov. Je to doslovné ohýbanie a krivenie reality a hľadanie novej sochárskej formy.

Priestorovo je výstava prepojená architektonickým symbolom kruhu, konkrétne princípom vyšívacieho kruhu, ktorý upevňuje drapériu, tvorí jej riasenie, ale aj napína plochu na umiestnenie podstaty diela („jeho pointy ako metafory výšivky“). Samotná látka, akt vyšívania je veľmi femínnym a stereotypným aspektom, ktorý autorka cielene ironizuje. Výrazne pracuje aj so samotným priestorom, experimentuje s formami inštalácie, ktoré prispôsobuje priestoru, manipuluje s pohľadom diváka, ukladá diela do špecifickej site-specific kompozície. Nosným prvkom Čarneckej tvorby je okrem spomenutého aj ponímanie autora ako ikonickej entity a vyvracanie tejto absolútnej zbožnosti práve vytváraním spoluprác s inými umelcami a odborníkmi a medziodborové stieranie hraníc medzi autorom ako symbolom génia a ostatnými rolami a postavami, ktoré sa na výstave a tvorbe podieľajú. V tomto prípade je to Michal Šabík ako dlhodobá technologická a VFX podpora, Anna Mihoková ako architektka, Lucia Kotvanová ako kurátorka a hlas a Lenka Novosedlíková, ktorá skomponovala nosnú zvukovú stopu hlavnej inštalácie vo veži synagógy.

Výstava bola realizovaná vďaka podpore Vnútorného grantového systému Vysoké školy výtvarných umení v Bratislave.